

Links Ecologisch Forum (LEF)

Forum Gauche Ecologie (FGE)

Radicaal Groen Linkse Partijoverstijgende Beweging

Mouvement Radical Rouge et Vert, au-delà des Partis

Prijs voor de Democratie 2014 naar Lydia Chagoll

Geplaatst op woensdag 16 juli 2014 |

SHARE

De Prijs voor de Democratie die door Democratie 2000 en vzw Trefpunt sinds 1992 jaarlijks op 21 juli om 19u30 uitgereikt wordt op het Groot Podium aan de Gentse St Jacobskerk, gaat dit jaar naar de 82 jarige danseres, choreografe, actrice, documentairemaakster en schrijfster Lydia Chagoll.

Andere nominaties waren: VRT journalist Peter Verlinden/ Marie Bamutese, Rachida Aziz modeontwerpster – activiste), Picnic the Streets, Sylvain De Coninck en Daniël Termont, Klimaat en Sociale Rechtvaardigheid, KVS, Henri Heimans, Coalitie Afghaanse Vluchtelingen (Brussel-Gent), Kids Parlement, VLOS (Vluchtelingen ondersteuning st Niklaas) en Jan Goossens KVS.

Jurymotivatatie laureate Prijs voor de Democratie 2014: LYDIA CHAGOLL

Lydia Chagoll is danseres, choreografe, actrice, documentairemaakster en schrijfster.

Ze was lang de partner van Frans Buyens (1924-2004) en samen deelden ze zowel de verontwaardiging over het onrecht in deze wereld maar beiden zochten onafgebroken hoe we met deze verontwaardiging kunnen omgaan. In de vorm van teksten, documentaires en films zetten Chagoll en Buyens zich onafgebroken in met het oog op een betere wereld. Beide kunstenaars werpen onafgebroken een licht op de uitdagingen waar we voor staan.

Op 82-jarige leeftijd produceerde Lydia Chagoll de documentaire 'Ma Bister'.

Ma Bister is een knap gedocumenteerde historische film over het leven in Europa van de Sinti en de Roma doorheen de eeuwen. Ze legt de vroegste vervolging van Roma en Sinti vast, brengt de gruwelen van de zigeunergenocide in beeld en werpt een lijn naar vandaag. 'De waarheid kennen is zo belangrijk om de link met vandaag te zien' zegt Chagoll.

Lydia Chagoll scherpt in al haar werk ons geheugen aan. 'Om niet te vergeten' zegt ze.

'Nog steeds hebben de Roma en Sinti geen eigen herdenkingsdag in Europa. In Auschwitz-Birkenau kwam er pas in 2002 een herdenkingsteken voor zigeuners. En Berlijn hield voor het eerst een aparte herdenking voor de vervolgte zigeuners in 2012.'

Chagoll begrijpt het denken in termen van 'ras' niet waarvan samenlevingen vandaag nog steeds zijn doordrongen. 'Ik schrik altijd zo als mensen me zeggen hoe fier ze zijn om Belg, Nederlander of Fransman te zijn. Je wordt toch gewoon bij toeval zomaar ergens op de wereld geschopt. Niemand heeft zelf beslist waar. Dat je content bent dat je in België leeft, dat je trots bent op wat je doet met je leven, akkoord. Maar voor een vlaggenstempeltje in je paspoort moet je niets kunnen.'

Lydia Chagoll kwam als joods kind terecht in een Japans kamp in Indonesië, naast de zigeunervervolging nog zo'n vergeten hoofdstuk in onze recente geschiedenis.

Negen jaar moest ze nog worden, toen ze in mei 1940 met haar ouders en zus vanuit Brussel naar een Frans vluchtelingenkamp vluchtte. Het werd een lange vluchtroute, een lijdensweg die ze herkent in de verhalen van de vluchtelingen van vandaag.

'Je werd meteen in een kamp gestoken, werd schuin beken omdat je misschien de jobs van "het eigen volk" kwam inpikken en mocht dus niet werken. We deden een hele route, op zoek naar een refuge. Nergens mochten we blijven: niet in Frankrijk, Spanje, Portugal, Mozambique, Zuid-Afrika...'

'Eén maand voor Pearl Harbor (7 december 1941), toen het embargo op export van metaal en olie naar Japan al van kracht was, trokken we manu militari per boot naar Nederlands Indië. Van de boot werden we meteen naar een gesloten kamp gebracht. Want tussen al die Europeanen kon wel eens een "vijfde kolonne" zitten. Alles bij elkaar heeft onze oorlogservaring zes en een half jaar geduurd, van 3 mei 1940 tot november 1946. Van vlucht tot repatriëring. Want ook al was de oorlog hier gedaan, ginder heeft het nog maanden geduurd voor we bevrijd en gerepatriëerd werden.'

Chagoll krijgt het op haar heupen over het hele geleuter rond de term genocide. Ze lag er al vaak over in de clinch met joodse historici, vanuit wat ze noemt 'een voor sommigen irritant en verschrikkelijk rechtvaardigheidsgevoel'.

'Er wordt zo snel gezegd dat de zigeunervervolgning niet systematisch en niet institutioneel gepland was tegen een groep. Met andere woorden: het zou geen genocide zijn. Alsof wij joden het alleenrecht hebben op de genocide van toen, alsof de niet-joodse passages in feitelijke documenten niet van tel zijn. Wie de zigeunergenocide ontkent, kent maar de helft van de geschiedenis. Die kent bijvoorbeeld het verhaal van de 188 Poolse massagraven niet, of weet niet wat in Chelmno gebeurde (in 1941 werden in dit Poolse vernietigingskamp 1000 zigeuners vergast, td). Die weet niet dat in Auschwitz twintigduizend zigeuners omkwamen, ook in de gaskamers, dat ze in Oost-Europa ook in de Duitse vergassingswagens werden vermoord.'

Ons geheugen aanscherpen, dat wil Chagoll. *'Om niet te vergeten. Zigeuners werden opgepakt en vermoord, lang voor het decreet van Himmler, die in 1943 beval om zigeuners te deporteren. Maar men heeft zo over dat decreet zitten zaniken. Duitsland bleef lange tijd beweren dat zigeuners werden opgesloten omdat ze zogenaamde asociale en criminelen waren. 37 jaar heeft het geduurd voor ze door Duitsland werden erkend als raciaal vervolgd.'*

Chagoll ziet hoe het vandaag opnieuw gebeurt. *'Mijn verhaal van toen is gelijk aan dat van een jong meisje nu, uit Syrië, uit Congo of een ander conflictland. Ze wordt afgezonderd, opgesloten, haar ouders mogen niet werken. Samenlevingen weten nog steeds niet hoe ze moeten omgaan met mensen die uit een ander onbekend leven komen dan het hunne.'*

"Onze burgersamenlevingen zijn overgereguleerd. Wie van de norm afwijkt, past niet in het systeem. Daar is men niet meer in geïnteresseerd. Neem nu de woonwagenbewoners. In Nederland mogen ze in caravans wonen, maar dan zonder wielen. Dat lokt natuurlijk bij sommigen protest uit. We trekken de haren uit het hoofd omdat we het niet snappen: willen ze nu vast gaan wonen of het rondtrekken? We zien het en-en-verhaal niet.'

"Wat doen wij, keurige burgers, tijdens de grote vakantie? We nemen een caravan nemen en gaan trekken. Of we gaan speciaal naar Ierland om er met paard en huifkar, liefst twee maanden, rond te rijden. Dan voelen we ons vrij.'

Toen ze in 1973 regisseur en documentairemaker Frans Buyens ontmoette, begon voor Chagoll een nieuw hoofdstuk in haar leven. Het werden '31 jaar die alles goedmaakten wat daarvoor in haar leven was gebeurd'. Via haar levensgezel zette ze stappen in de audiovisuele wereld, ze werd zijn assistente. Hij was het die haar aanmoedigde om zelf docufilms te maken. Zo ontstond het idee voor "In naam van de Führer". Het werd een prijzenwinnende film over hoe oorlog beleefd wordt door kinderen – een omvangrijke groep die in de oorlogsliteratuur vaak over het hoofd gezien werd.

Het echtpaar begon de productie van tal van documentaires over het nazisme en het Derde Rijk, de rol van keizer Hirohito tijdens de oorlog en over de stakingen van 1960 en de sociale strijd. Haar filmografie vermeldt niet alleen "In de naam van de Führer" (1997) en "Ma Bister (herinnering)" (2014), maar ook "Voor de glimlach van een kind" (1982), een film over geweld tegen kinderen, gespeeld door poppen. Lydia Chagoll is *doctor honoris causa* van de Vrije Universiteit Brussel.

Hoe omvangrijk en belangrijk Lydia Chagoll's oeuvre ook is de bekroning voor de Prijs voor de Democratie is geen oeuvreprijs. De jury bekroont Lydia Chagoll voor haar onvermoeibare inzet voor een betere wereld, waarbij ze de herinnering aan het verleden wil levend houden om de levenden te blijven herinneren aan wat vergeten dreigt te worden. En ook telkens sociale groepen die vergeten worden bij herdenkingen hun plaats in de geschiedenis wil toekennen zoals kinderen en zigeuners.

Bovenal blijft zij ook een groot strijdster tegen racisme en fascisme niet alleen in het verleden maar tot in het heden, waarbij zij ook blijft waarschuwen tegen populisme en nationalisme.

Om al die redenen ontvangt Lydia Chagoll de Prijs voor de Democratie 2014.

Eric Goeman,

Voorzitter Jury voor de Prijs voor de Democratie 2014